

Meldcode en signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld

Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld

Deze factsheet gaat over hoe je als gemeente kunt bevorderen dat professionals in staat zijn tijdig signalen van kindermishandeling en huiselijk geweld op te vangen en adequaat te handelen. Het gebruik van de (wettelijk verplichte) meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is hierbij een belangrijk instrument. Gemeenten rapporteren in de [Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk Geweld](#) over de wijze waarop ze deskundigheidsbevordering en het gebruik van de meldcode faciliteren.

Het belang van deskundigheidsbevordering en de meldcode

Er zijn veel signalen die op kindermishandeling en huiselijk geweld kunnen wijzen. Dat kunnen duidelijke signalen zijn, zoals blauwe plekken, brandwonden of botbreuken, maar ook minder duidelijke signalen, zoals een groeiachterstand, timide en onderdanig gedrag en psychische klachten. Lastig hierbij is dat vrijwel alle signalen óók een andere oorzaak kunnen hebben. Dat maakt het signaleren van kindermishandeling of huiselijk geweld niet eenvoudig.

Als er signalen zijn die wijzen op geweld, is het belangrijk hier goed op te reageren. Voor professionals in jeugdhulp, onderwijs, kinderopvang, justitie, gezondheidszorg en maatschappelijke ondersteuning is sinds 2013 de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Met ingang van 1 januari 2019 geldt een aanscherping van de meldcode: van professionals wordt verwacht dat zij ernstige situaties van kindermishandeling en huiselijk geweld altijd melden bij Veilig Thuis. De meldcode bevat vijf stappen die worden

doorlopen bij vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld. Goed werken met de meldcode vraagt specifieke en voortdurende aandacht bij professionals.

Wat houdt het in?

Deskundigheidsbevordering richt zich ten eerste op het signaleren zelf, dus wat zijn de signalen en hoe duid je die? Ten tweede vraagt ook het correct hanteren van de meldcode om specifieke scholing. Op beide onderdelen valt nog veel winst te behalen. Zo blijkt uit [onderzoek van de Inspectie voor de Gezondheidszorg \(2017\)](#) dat veertig procent van de professionals in de gezondheidszorg nog nooit een signaal van kindermishandeling of huiselijk geweld heeft opgevangen en dat bijna vijftig procent van hen (nog) niet geschoold is in het werken met de meldcode. Een belangrijke invalshoek om signaleren te verbeteren ligt met name in scholing op de stappen 1 t/m 3 van de meldcode. Deze drie stappen gaan over signaleren, collegiaal overleg en het gesprek aangaan met ouders/plegers en/of kinderen. Het is dus belangrijk dat gemeenten stimuleren dat instellingen en professionals deze drie stappen goed kunnen uitvoeren.

> EEN GOED VOORBEELD: TILBURG

De gemeente Tilburg investeert sinds 2010 in scholing gericht op het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis biedt de scholing aan en maakt deze elke keer op maat voor de betreffende groep professionals (bijvoorbeeld hulpverleners, onderwijs). Door aan te sluiten bij het kennisniveau van de beroepsgroep in kwestie en voor hen herkenbare casuïstiek te gebruiken, spreekt de scholing de deelnemers beter aan. Belangrijke thema's zijn onder andere: wat is kindermishandeling en huiselijk geweld precies, wat kun je doen, wat kun je verwachten van het contact met Veilig Thuis?

Een tip van Tilburg voor andere gemeenten: maak de scholing op maat!

Bij scholing gericht op het goed hanteren van de meldcode gaat het uiteraard ook om stap 4: Wegen van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. En bij twijfel altijd Veilig Thuis raadplegen (afwegingskader verplicht vanaf 1 januari 2019). En stap 5: Beslissen aan de hand van het afwegingskader: Is melden noodzakelijk? Is hulpverlening (ook) mogelijk? De wijziging in wet verplichte meldcode maakt dat in deze stappen een afwegingskader gebruikt moet worden. Meer informatie over de verbeterde meldcode staat op www.meldcode.nl.

Wat kunnen gemeenten doen?

Gemeenten kunnen beter signaleren en werken met de meldcode stimuleren in hun beleid en in de praktijk. In de Monitor Aanpak Kindermishandeling en Huiselijk geweld zijn twee beleids-

doelstellingen geformuleerd over deskundigheidsbevordering gericht op signalering en het gebruiken van de meldcode, één specifiek voor het onderwerp kindermishandeling en de ander in bredere zin voor het onderwerp huiselijk geweld. Van de 306 bij de monitor aangesloten gemeenten hebben er 155 deze doelstellingen ingevuld: 34 gemeenten hebben beide doelstellingen ingevuld, 117 alleen de doelstelling gericht op kindermishandeling en 4 gemeenten alleen de doelstelling gericht op huiselijk geweld.

Borging

Een grote meerderheid (ruim 90%) van de gemeenten geeft aan dat deskundigheidsbevordering van professionals en werken met de meldcode is geborgd in beleidsdocumenten. De overige gemeenten geven bijna allemaal aan dit in de toekomst te willen doen.

Deskundigheidsbevordering

Aan de gemeenten die beleidsmaatregelen inzetten om de doelstelling(en) te realiseren, is vervolgens gevraagd in welke sectoren zij sturen op deskundigheidsbevordering (figuur 1). Een grote meerderheid van de gemeenten doet dat bij de *jeugdgezondheidszorg/centrum voor jeugd en gezin*, het *onderwijs* en de *kinderopvang*. Een minderheid stuurt op scholing aan *huisartsen*. Wat betreft de 37 gemeenten die alleen de doelstelling gericht op huiselijk geweld hebben ingevuld stuurt een ruime meerderheid op scholing aan de *sociale wijkteams/wijkcentra* en *welzijnsinstellingen (maatschappelijke dienstverlening, mantelzorgondersteuning)*. In figuur 1 staan deze resultaten afgezet tegen het totale aantal gemeenten.¹

Toezien op het gebruik van de meldcode

Meer dan de helft van de gemeenten ziet erop toe dat het *onderwijs* en de *jeugdgezondheidszorg/consultatiebureaus* de meldcode daadwerkelijk gebruikt (zie figuur 2). Bijvoorbeeld door te bevorderen dat professionals in verschillende sectoren elkaar kennen en weten te vinden. Iets meer dan een kwart ziet hierop toe onder de *huisartsen*. Op het gebied van kindermishandeling valt op dat ongeveer driekwart van de gemeenten toeziet op het gebruik van de meldcode in de *jeugdzorg* en *kinderopvang*. De *woningcorporaties* zijn echter vrij weinig in beeld bij de gemeenten.

Andere acties

Gemeenten bieden zelf ook voorlichting/informatie over de meldcode. Iets meer dan de helft doet dit door *scholing te subsidiëren en/of in te kopen en/of*

informatie te verstrekken aan instellingen/maatschappelijke organisaties. Van de 37 gemeenten die beleidsmaatregelen inzetten met betrekking tot huiselijk geweld geven er 16 aan dit te doen door een *vermelding in de gemeentegids* of *via gemeentelijke websites* en 15 door in te zetten op een *stimuleringsbeleid voor de inzet van de meldcode bij vrijwilligersorganisaties en sportclubs*. Eén op de vijf gemeenten noemt een *website met (alle) specifieke meldcodes* als middel. Manieren die gemeenten zelf noemen zijn bijvoorbeeld: het organiseren van (online) campagnes, symposia, congressen, en/of de inzet van aandachtfunctionarissen, het Centrum voor Jeugd en Gezin of Veilig Thuis.

Meer goede voorbeelden van hoe gemeenten kunnen sturen op deskundigheidsbevordering gericht op signaleren en het hanteren van de meldcode zijn te vinden in het rapport [Collectieven tegen kindermishandeling: opbrengsten en ervaringen](#) (2017).

Wordt de doelgroep bereikt?

Gemeentelijk beleid heeft pas effect als de doelgroep bereikt wordt. Opvallend is dat minder dan de helft van de gemeenten aangeeft hier zicht op te hebben. Hier is dus nog verbetering mogelijk, bijvoorbeeld door afspraken te maken met betrokken organisaties.

> Colofon

© 2018 Nederlands Jeugdinstituut

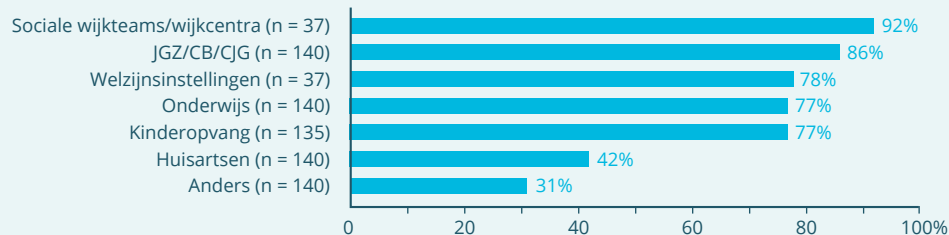
Contactpersonen: Klaas Kooijman en Erik Jan de Wilde

Fotografie: Bettina Neumann

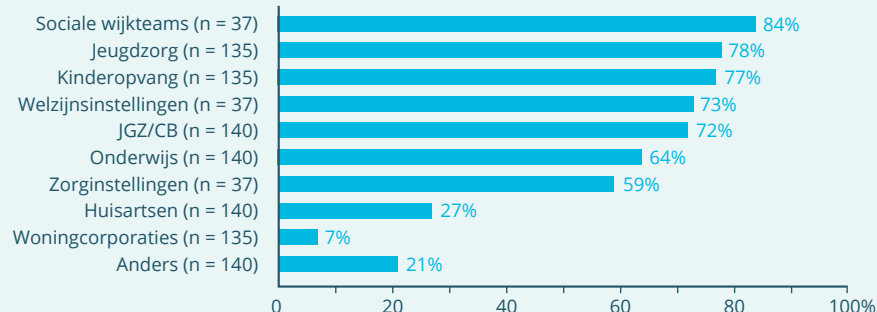
Vormgeving: Punt Grafisch Ontwerp

Gemeenten kunnen zich gratis aanmelden voor de monitor via: www.nji.nl en <https://makhg.nl>.

Figuur 1. Sturen op deskundigheidsbevordering

Figuur 2. Toezien op meldcodegebruik

¹ De 'n' in figuur 1 en 2 wisselt per categorie omdat items door verschillende aantallen respondenten zijn ingevuld.